

Zakład Ubezpieczeń Społecznych jako podmiot polityki społecznej państwa polskiego – od instytucji ubezpieczeń społecznych w kierunku instytucji zabezpieczenia społecznego

Praca napisana pod kierunkiem dr hab. Mirosława Grewińskiego, prof. nadzw. Uczelni Korczaka w Warszawie, promotor pomocniczy dr Beata Samoraj-Charitonow, Instytut Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego

Streszczenie

Słowa kluczowe: polityka społeczna, zabezpieczenie społeczne, system ubezpieczeń społecznych, Zakład Ubezpieczeń Społecznych

Dysertacja ma układ chronologiczny i składa się z sześciu rozdziałów.

W pierwszym rozdziale, zatytułowanym „Miejsce i rola ubezpieczeń społecznych w polityce społecznej państwa polskiego” przedstawiłam koncepcje i definicje polskiej polityki społecznej oraz uwarunkowania polityczne i gospodarcze w jej tworzeniu. Zaprezentowałam także definicje podstawowych pojęć z zakresu polityki społecznej. Ukazałam także miejsce ubezpieczeń społecznych w systemie zabezpieczenia społecznego państwa.

W drugim rozdziale, którego tytuł brzmi „Tworzenie polskiego systemu ubezpieczeń społecznych”, opisałam początki prac nad polskim systemem ubezpieczeń społecznych, scharakteryzowałam pierwsze akty prawne wprowadzające poszczególne rodzaje ubezpieczeń oraz scalenie ubezpieczeń i utworzenie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wraz z jego działalnością związaną z realizacją ubezpieczeń, działalnością okołoubezpieczeniową, jak również działalnością niezwiązaną bezpośrednio z ubezpieczeniami oraz ostateczny kształt przedwojennego polskiego systemu ubezpieczeń. Przedstawiłam też główne koncepcje twórców polskiego systemu ubezpieczeń społecznych oraz reakcje opinii publicznej. Ukazałam także wpływ bieżących uwarunkowań politycznych, gospodarczych i społecznych na kształtowanie systemu ubezpieczeń i tworzenie, a także funkcjonowanie instytucji, które realizowały ubezpieczenia społeczne.

Kolejny rozdział, zatytułowany „Znaczenie i rola ZUS w okresie II wojny światowej”, poświęciłam na opisanie funkcjonowania instytucji ubezpieczeniowych w okresie II wojny światowej na ziemiach polskich pod okupacją niemiecką. Przedstawiłam zarówno przepisy

prawne wprowadzone przez okupanta (dyskryminujące Polaków, co wynikało z przyjętej przez hitlerowskie Niemcy doktryny dotyczącej roli narodów podbitych przez III Rzeszę), jak i postawy pracowników instytucji ubezpieczeniowych wobec tych przepisów oraz ich udział w konspiracji patriotycznej. Opisałam także prowadzone pod koniec wojny prace koncepcyjne nad powojennym kształtem systemu ubezpieczeń społecznych.

Trzeci rozdział nosi tytuł „Odbudowa ZUS po II wojnie światowej i likwidacja Zakładu w latach 50. XX w.”. Poświęciłam go na przedstawienie warunków powojennej odbudowy instytucji ubezpieczeniowych, opisując wpływ sytuacji politycznej na zmiany systemu ubezpieczeń w pierwszym dziesięcioleciu po zakończeniu II wojny światowej i roli ZUS w polityce społecznej państwa. Przedstawiłam także działalność ZUS niezwiązaną z ubezpieczeniami społecznymi w tym okresie, jak również przyczyny, okoliczności i etapy likwidacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

W czwartym rozdziale, pt.: „Reaktywacja ZUS i zmiany w systemie ubezpieczeń społecznych w latach 1960-1989”, zaprezentowałam przemiany systemu ubezpieczeń społecznych oraz warunki funkcjonowania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w latach 1960–1989. Opisałam także wpływ sytuacji politycznej na zmiany systemu ubezpieczeń i działalność ZUS. Przedstawiłam również zakres działalności niezwiązanej z ubezpieczeniami społecznymi oraz działalności okołoubezpieczeniowej, jaką prowadził w tym czasie Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

W ostatnim rozdziale, zatytułowanym „ZUS w systemie ubezpieczeń społecznych po roku 1989”, przedstawiłam kryzys polityczny, gospodarczy i społeczny początku lat 90. XX wieku i jego wpływ na kształt ustawy zmieniającej system ubezpieczeń społecznych z roku 1998, główne założenia reformy systemu ubezpieczeń społecznych oraz wynikające z niej nowe obowiązki dla ZUS. Opisałam także zmiany, jakie były dokonywane w systemie ubezpieczeń społecznych oraz w funkcjonowaniu ZUS do roku 2022, a także zakres działalności okołoubezpieczeniowej i niezwiązanej z ubezpieczeniami społecznymi, jaką w tym czasie prowadził Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Ze względu na tematykę pracy nie eksponowałam komparatystyki międzynarodowej.

Na zakończenie opisałam także wpływ pandemii koronawirusa na funkcjonowanie i działalność Zakładu oraz zmieniającą się rolę ZUS w polityce społecznej państwa. Na zakończenie przedstawiłam rekomendacje dla kierunków zmian w systemie ubezpieczeń społecznych oraz w dalszym funkcjonowaniu Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.